

פרשת בא – עבודת לה'

1. מהר"ל מפראג (1520-1609), גבורות ה', פרק א': יש מקשים: מה הועיל לנו היציאה, הרי אנו משועבדים בשאר מלכיות, דמאי שנא מלכות מצרים משאר מלכיות? ודברי הבאי הם, כי כאשר יצאו ישראל ממצרים קבלו הטוב בעצם עד שהיו ראויים בעצמם להיות בני חורין מצד מעלתם, וזאת המעלה עצמית לישראל שהם ראויים להיות בני חורין מצד עצם מעלתם, ודבר מקרי לא יבטל דבר עצמי כלל כי עדיין על ישראל המעלה הזאת שהם בני חורין בעצם עם השעבוד במקרה.

2. שמות ו, יג: וידבר יהוה אל משה ואל אהרן ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים להוציא את בני ישראל מארץ מצרים: בירושלמי ראש השנה יז, א: אמר רבי שמואל בר רב יצחק ... על מה ציום? על פרשת שילוח עבדים.

3. הרב הלל צייטלין (1871-1942), על גבול שני עולמות, עמ' 37: שם, הרחק הרחק, מעבר לכל הגבולים ולכל העולמות ולכל ההשגות, יש איזה 'מי שהוא', הצופה ומביט בכל מעשי האדם ורושם אותם לעצמו ועושה חשבון לעצמו. אותו 'מי שהוא' שרוי בצל ... ורושם הוא באדישות מוחלטת: 'נולד אדם', 'מת אדם'. בעיני המאמינים, אותו 'מי שהוא' מושל באדם, מחוללו ומולידו, מכלכלו, מייסרו, ממיתו, דורש ממנו מעשים ידועים ורושם לו כל אותם המעשים אשר עשה ... וסוף סוף קץ בן האדם ב'מרגל' התמידי.

4. מידות ראי"ה, ערך יראה, סעיף ג: המושג של יראת ד' הוא מוסיף עז וגבורה בנפש האדם המבין אותה בטהרתה, היא עושה את החיים מלאים ענין ושאיפות גדולות, וממלאה אותם ברוחניות נשגבה, המזככת את כשרונות הנפש באור אש קודש. אמנם לפתאים היא מתיצבת כסמל של הבהלה, הגורמת רפיון ויאוש וחסרון אונים. זאת ההשפעה היא רעה מאד, ולכשתתפשט היא גורמת התקוממות על כלל עול מלכות שמים, מהצעירים שטעמו טעם חיים איתנים, שמבקשים בצדק חיים בלא בעתה ופלצות, כי-אם מלאי אמצ' ובטחון גבורה.

שם, ערך כבוד, פסיקה ג: כבוד אלהים - תחת מושג זה מונח הגבורה והרפיון. הנטייה לתן כבוד לשם ד' היא מולדת גבורת האדם, הכרת הממשלה של הטוב היותר עליון בעולם ... אבל בני-אדם הנפחדים ונרעשים, ומתוך פחדם אינם שמים על לב ואינם מעיזים לחקור בגודל הציור האלהי ובחקר כבודו, והציור עצמו נהפך להם לרועץ, וחובת הכבוד לאלהים מתגלמת אצלם בתור תביעה אכזרית מעצם שואף כבוד לאין חקר, שהיא משפלת בקרבם רגש עדין וטוב, ומהפכת אותם לעבדים עצובים ואכזרים שונאים זה את זה ושונאים את אלהים באמת בתוכיות לבם, אע"פ שיאמרו תמיד דברי אהבה וכבוד כשמזכירים את השם, בפיו ובשפתיו יכבדוהו ולבם רחוק ממנו.

5. אורות, עמ' קכה: ההכנעה מפני האלהות, שהיא דבר טבעי בכל נברא, בכל הויה שפטריות מתגלה בקרבה, להתבטל בפני הכללות וקל-וחרמר בפני מקור ההויה של הכללות, שהוא חש בו עליונות של אין-קץ לגבי הכלליות, - לא צער ודכדוך יש בה, כי-אם ענג וקוממיות, שלטון וגבורה פנימית מעשורת בכל יפי. כשמתפתחת ההפכה הזאת של גאות ד' בקרב הנשמה בכל דרכיה היא מרצה את החיים בשעבודם הטבעי, ממלאתם נחת וחיים לפי אותה המדה שהפרט מכיר את גדל הכלל וחדר מקורו, וכל העז וההוד שבמחזות המציאות הולך ומתעלה, מתפלל ומתאדר, על-ידי הקטנתה של הנשמה לפני יוצרה. ההקטנה הטבעית הזאת מצמיחה גדלות אדירה, שלטון של הוד-מלכות ונהורא מעליו, המשחקת בכל עת בענג עזנות מציאותה ועליוה בחלקה ההולך ומתרחב, הולך ומתגדל עד אין חקר, אין קץ, עד תאנת גבעת עולם.

אבל מתי היא טבעית? כשגדלת האלהות מצטרפת יפה בתוך הנשמה, בצורה של דעה טהורה, של שכל מתעלה מכל מהות ושל דמיון עשוי בטוב החיים ממלא בכל הוד ותפארת גדלה, שאז נתבעת ההתבטלות מכל זוויות הנשמה, מכל כללותיה ופטריותיה.

לרגלי המניעה הפלילית של הלמוד הרוחני בענינים האלהיים הולך משג האלהות ונחשך, מאין עבודה שכלית והרגשית מטהרה. עם זה הפחד החיצוני והאמונה הטבעית והשעבוד של ההכנעה נשארים בלבבות רבים ... רק בתור כח תקיף שאין להמלט ממנו והכרח הוא להשתעבד אליו. כשבאים להשתעבד לעבודת-אלהים על-פי המצב הריקן הזה, של הציור האפל המלא תהו-ונהו שמתנהה

בְּרַעֲיוֹן כְּשִׁחוּשֵׁיבִים עַל-דִּבְרֵי אֱלֹהִים בְּלֹא הַשְׁפָּלָה וּבְלֹא תוֹרָה ... הָאָדָם הוֹלֵךְ וּמֵאֲבֵד אֶת זֶהר עוֹלָמוֹ עַל-
יְדֵי מָה שֶׁהוּא מְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמוֹ לְקִטְנוֹת הַמַּחֲזִין. אֵין גְּאוּת-אֱלֹהִים מִתְגַּלֶּה אֲזַי בְּתוֹךְ הַנֶּפֶשׁ כִּי-אִם שְׁפִלוּת
דְּמִיוֹנוֹת פְּרוּעִים, הַמְצַרִּים תְּכוּנָה שֶׁל אֵיזוֹ מְצִיאוֹת בְּדוּיָה מְטֻשְׁטֶשֶׁת, מְדַלְדֵּלֶת וּקְצוּפָה, שֶׁמְבַהֵלֶת אֶת
כָּל מֵאֲמִין בָּהּ וּמְדַבְּאֵת אֶת רוּחוֹ, מְטַמְטֶמֶת אֶת הַלֵּב וּמוֹנֵעַת אֶת עֲדִינוּת-הַנֶּפֶשׁ שֶׁל הָאָדָם מִלְּהִתְגַּבֵּר,
וְעוֹקֶרֶת אֶת הַזֵּיו הָאֵלֹהִי שֶׁבְּנִשְׁמָתוֹ. וְאָף אִם יֵאמָר כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ שְׁאֲמוּנָה זוֹ הִיא בְּד' אֶחָד הִיא מְלָה רִיקָה
שְׂאֵין הַנֶּשְׁמָה יוֹדַעַת מִמֶּנָּה כְּלוּם, נִכְל עֲדִין-רוּחַ מְכֻרָח הוּא לְהִסְתִּיחַ אֶת דַּעְתּוֹ מִמֶּנָּה, וְזֹאת הִיא הַכְּפִירָה
שֶׁבְעֵקֶבָא דְמִשְׁחָא כְּשֶׁאֲזָלוּ מֵיָם מִנֵּי יָם הַדַּעַת הָאֵלֹהִית בְּכִנְסָת-יִשְׂרָאֵל – וּבְעוֹלָם כְּלוֹ.

6. אורות, עמ' קג: החמריות תמצא לה אז, לחברה הנחנקת תחת סבל משא החיים מחסרי המטרה, הטעם והתכן, להחיש לה רפאות-תעלה על-ידי שטותיה השונות, שטות-של-מהומה, המיסדות על בסיסים רועים של רכוש כלה וחי- כלכול נמוכים, חסרי און והוד, גרויים חמריים של תאנות חיים גסים ההולכים ומתנוגלים, שאין בהם נחת וחמדת לב טהור, – כל אלה יחגרו שארית כהם לפרנס את הלב ואת המוח, מרפזי-חיים של היחידים, בהתאמצות להקים מן השברים הללו איזה מוסד טכני גם לחיי חברה ואנושיות. אבל לשוא, מאומה לא תשאנה בעמלן. המנות השחר, הדומם והקר, לא יוכל להחיות. רק ממקור החיים יכולים חיים להיות מפכים ונוכעים.

7. אורות, עמ' קיט: אי-אפשר למצא מעמד מבסס לרוח כפי-אם באויר האלהי ... אם מעט פחות מגדלה זו יבקש לו האדם הרי הוא מיד טרוף כספינה המטרפת בים. גלים סוערים מתנגדים זה לזה ידריכוהו תמיד מנוחה, מגל אל גל יטל ולא ידע שלו. אם יוכל לשקע באיזה רפש עבה של גסות הרוח ועבירות ההרגשה, יצליח לו למצט את אור-חיי לאיזה משך-זמן, עד שבקרבו ידמה שבקר מצא מנוח. אבל לא יארכו הימים, הרוח יחלץ ממסגרותיו והטרופ הקלעי יחל את פעלו בכל תקף. מקום מנוחתנו הוא רק באלהים.

8. שיחות הרב צבי יהודה על התורה, בראשית, עמ' 349: חירות של תורה היא ענינו המיוחד. בזמן האחרון קיים נוסח ידוע של התעוררות דתית, התענינות חשובה ביהדות, הנחת תפילין וכדומה. פעם שאל אותי בחור אחד: מה הן הקוביות האלה? כדי לברר זאת, קודם-כל יש להבין בשלמות ובאמיתות מי אנחנו. רבנו-של-עולם "בחר בנו מכל העמים", ובאופן העובדתי הופענו בתור עם עבדים משוחררים. עבדים היינו ונשתחררנו. לפני הרבה שנים ודורות, היתה מציאות של עבדות באנושות. כך היה הסדר הקבוע של החברה: אלו בני חורין ואלו עבדים. להיות עבד, אין זה כל-כך נעים. בודאי שכאשר עבד היה מצליח להשתחרר, מצבו היה הרבה יותר נעים ומשמח ... שם, שמות, עמ' 135: שמחה זו התגלתה גם בסדרי התלבושת שלהם: "ועטרותיהן בראשיהן" (ר"ה ח, ב). אצל הגויים העבדים גילו את שמחתם גם בסימנים חיצוניים והתקשטו בזרי דפנה, שהם מין זרי פרחים, כביטוי של חירות ... התפילין הן זרי הדפנה שלנו, לא כזרי דפנה של הגויים שהם ריקים מתוכן. זרי הדפנה שלנו הם קבלת עול מלכות-שמים שזכינו להיות עבדים לד' ולא עבדים לעבדים. זאת החירות שלנו.

שם, עמ' 115: שוחררנו ממצרים ונכנסנו לעבודת ד', שהיא החירות האמיתית, החירות היותר עליונה שמגלה את אמיתיות הטבע שלנו. כשם שהעבדים המשוחררים עטרותיהם בראשיהם, כך אנו עולים בקודש ואנו עבדים משוחררים בכל הדורות ועטרותינו בראשינו: התפילין ... בתפילין יש שני צדדים: מצד אחד היסוד של יציאת מצרים באותם הדורות אל החירות, ומצד עניינה של החירות הזאת היא קבלת עבדות, ומתוך ובתוך החירות מתגלה קבלת עול מלכות שמים.

9. עולת רא"ה, חלק א, עמ' לט: החיקוק של רשמי הנפלאות צריך שיוחק על כח המפעל, על יסוד פעולת החיים, ועל כח הרעיון, יסוד המחשבה וההרגשה. שני אלה יחדיו יהפכו את הטבע החלוני של האדם לטבע קדוש אלהי, ותורת ד' תהיה בפיו, טבעית, בהגיוני לבבו. כל ההכנה הזאת דרושה היא, מפני שכל היסוד של יציאת מצרים היה להלחם בטבע הגס של החיים, המטביע את האדם במצולותיה של החלונות, ומאחר שיסודם הגס של החיים כ"כ חזק הוא, וכדי להלחם בו עד שינוצח הטבע החלוני שבאדם, כדי שיחול בקרבו אותו מאור של הטבע הקדוש שלו, צריכה היתה יד חזקה להגלות, על כן צריכין אנחנו להמעשים הקדושים הללו של הנחת תפילין על היד ועל הראש, כדי לסייע בסגולתם את המפעל הגדול הזה, של התהפכותו של הכח הגדול של החיים החלוניים הגסים, לכח חיים אציליים נהדרים בקדושה ...